

صحت در گفت‌وگو با کارشناسان بررسی می‌کند:

سرمایه خارجی پشت دروازه معادن ایران

بخش معدن همواره یکی از مزیت‌های راهبردی اقتصاد ایران به شمار می‌رود؛ ظرفیتی که می‌تواند علاوه بر تأمین مواد اولیه صنایع، به موتور محرک رشد اقتصادی، اشتغال و توسعه صادرات تبدیل شود. با این حال، بهره‌برداری از این ظرفیت نیازمند سرمایه‌گذاری‌های کلان، فناوری‌های روز و مدیریت نوین است؛ الزاماتی که بدون حضور سرمایه‌های بزرگ داخلی و خارجی، دستیابی به آنها دشوار خواهد بود.

در سال‌های اخیر، رقابت جهانی برای جذب سرمایه‌گذاری در بخش معدن شدت گرفته و کشورها با ایجاد مشوق‌های اقتصادی، ثبات قوانین و توسعه زیرساخت‌ها تلاش می‌کنند سهم بیشتری از سرمایه‌های بین‌المللی را به خود اختصاص دهند. ایران نیز با وجود برخورداری از ذخایر غنی معدنی و موقعیت جغرافیایی ممتاز، همچنان با این پرسش روبه‌روست که آیا توانسته بستر مناسبی برای جذب سرمایه‌گذاران خارجی فراهم کند یا خیر. **صحت** در گفت‌وگو با دو کارشناس حوزه معدن، ابعاد مختلف این موضوع، فرصت‌ها، موانع و الزامات تبدیل ظرفیت‌های معدنی کشور به مقصدی جذاب برای سرمایه‌گذاری خارجی را بررسی کرده است.

گروه معدن
editor@smtnews.ir

معادن ایران؛ از ذخیره‌محوری تا ارزش‌آفرینی

محمد آقاجانی
کارشناس معدن

بخش معدن ایران طی دو دهه گذشته شاهد اجرای ده‌ها طرح توسعه‌ای بوده است؛ طرح‌هایی که برخی از آن‌ها به موتور محرک توسعه صنعتی و اقتصادی مناطق مختلف کشور تبدیل شده‌اند و برخی دیگر، با وجود برخورداری از ذخایر ارزشمند، نتوانسته‌اند به همان میزان اثر گذار باشند. تجربه این سال‌ها نشان می‌دهد که موفقیت یک طرح معدنی صرفاً به کیفیت ذخیره یا ظرفیت تولید وابسته نیست، بلکه به مجموعه‌ای از عوامل مانند توسعه زیرساخت‌ها، دسترسی به بازار، ثبات مدیریتی، هماهنگی میان دستگاه‌های اجرایی و شکل‌گیری زنجیره ارزش بستگی دارد. تجربه نشان داده است که صرف کشف یک معدن، توسعه ایجاد نمی‌کند. اگر یک معدن بزرگ مس یا سنگ آهن کشف شود اما برق، آب، جاده، خط ریلی یا کارخانه فرآوری در کنار آن ایجاد نشود، بخش قابل توجهی از ظرفیت اقتصادی آن از بین می‌رود. در مقابل، مجموعه‌هایی مانند گل‌گهر و چادرملو زمانی به قطب‌های صنعتی کشور تبدیل شدند که توسعه معدن همزمان با توسعه زیرساخت‌ها و وجود مصرف‌کنندگان بالفعل پایین‌دستی پیش رفت. همچنین دسترسی به بازارهای داخلی و صادراتی، ثبات نسبی مدیریت و هماهنگی میان دولت، بخش خصوصی و سایر ذی‌نفعان، نقش مهمی در موفقیت این طرح‌ها داشته است. در این میان، یک پرسش اساسی مطرح است؛ آیا توسعه معدنی کشور بر اساس یک نقشه راه بلندمدت پیش‌رفته یا بیشتر تابع فرصت‌ها و تصمیم‌های مقطعی بوده است؟ پاسخ به این سؤال، مسیر آینده بخش معدن را نیز روشن خواهد کرد. واقعیت آن است که طی سال‌های اخیر، همسو با سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، بخش معدن رشد قابل توجهی را تجربه کرده و در قانون برنامه هفتم پیشرفت نیز رشد ۱۳ درصدی برای این بخش هدف‌گذاری شده است. این نشان می‌دهد که چارچوبی برای توسعه وجود دارد، اما برای تحقق کامل آن، به ثبات بیشتر قوانین، پیش‌بینی‌پذیری محیط کسب‌وکار و افاق‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت نیاز داریم. تجربه نشان داده است هر زمان این شرایط فراهم شده، بخش خصوصی با اطمینان بیشتری سرمایه‌گذاری کرده است.

موفقیت یک طرح معدنی را نیز نباید تنها با میزان افزایش تولید سنجید. معیارهایی مانند تکمیل زنجیره ارزش، اشتغال، ارزش‌آوری، توسعه منطقه‌ای، بهره‌وری و تسابآوری در برابر بحران‌های اقتصادی و سیاسی، تصویر دقیق‌تری از میزان موفقیت ارائه می‌کنند.

اگر بخواهیم میان این شاخص‌ها اولویت‌بندی کنیم، تکمیل زنجیره ارزش را مهم‌ترین عامل توسعه پایدار می‌دانیم. برای مثال، صادرات مواد اولیه، ارزش افزوده بسیار کمتری نسبت به تولید محصولات پایانی زنجیره ارزش ایجاد می‌کند. هرچه مراحل بیشتری از فرآوری در داخل کشور انجام شود، اشتغال، درآمد، فناوری و ارزش بیشتری نیز در اقتصاد ملی باقی خواهد ماند. البته تکمیل زنجیره ارزش به این معنا نیست که همه حلقه‌های تولید زیر سقف یک کارخانه یا یک شرکت قرار گیرند؛ این هدف می‌تواند از طریق قراردادهای بلندمدت، ادغام‌های عمودی و افقی و همکاری میان بنگاه‌های مختلف نیز محقق شود. در کنار آن، توسعه مناطق کمتر برخوردار نیز اهمیت ویژه‌ای دارد. بسیاری از معادن بزرگ کشور در استان‌های قرار دارند که ظرفیت بالایی برای ایجاد اشتغال و رونق اقتصادی دارند. اگر توسعه معدن با آموزش نیروی انسانی، توسعه خدمات، صنایع جانبی و زیرساخت‌های محلی همراه باشد، منافع آن تنها به یک واحد صنعتی محدود نخواهد شد، بلکه کل منطقه از آن بهره‌مند می‌شود.

البته سیاست‌گذار همواره با انتخاب‌های دشواری روبه‌روست. برای نمونه، یک کارخانه کاملاً هوشمند ممکن است با نیمی از نیروی انسانی یک کارخانه قدیمی، همان میزان تولید یا حتی بیشتر را محقق کند. این فناوری بهره‌وری و رقابت‌پذیری را افزایش می‌دهد، اما الزاماً به ایجاد اشتغال مستقیم بیشتر منجر نمی‌شود. هنر سیاست‌گذاری آن است که میان افزایش بهره‌وری، رقابت‌پذیری، اشتغال و توسعه منطقه‌ای تعادل برقرار کند.

ایران از معدود کشورهایی است که به طور همزمان از ذخایر غنی معدنی و منابع قابل توجه انرژی برخوردار است. بسیاری از کشورهای معدنی مانند شیلی و پرو، ذخایر ارزشمند مس دارند اما هزینه انرژی در آن‌ها بالاست. ایران می‌تواند با اتکا به منابع انرژی خود، هزینه تولید را کاهش داده و مزیت رقابتی ایجاد کند. با این حال، این مزیت دائمی نیست. جهان به سمت صنعت سبز، کاهش انتشار کربن و استفاده از فناوری‌های پیشرفته حرکت می‌کند و در آینده، کشورهایی موفق‌تر خواهند بود که علاوه بر انرژی، از فناوری، نوآوری و بهره‌وری بالاتر نیز برخوردار باشند.

در همین راستا، تحولات اخیر منطقه نیز می‌تواند فرصت تازه‌ای برای اقتصاد ایران ایجاد کند. اگر فضای بانبات‌تری در منطقه شکل گیرد، امکان جذب سرمایه، انتقال فناوری و حضور فعال‌تر در زنجیره‌های تأمین جهانی مواد معدنی، به‌ویژه در حوزه فلزات پایه و عناصر راهبردی، بیش از گذشته فراهم خواهد شد. اگرچه اکتشاف، سرمایه‌گذاری، فناوری و انرژی، هر یک از ارکان اصلی توسعه معدن هستند، اما به باور من، مهم‌ترین مسئله ایجاد ثبات در سیاست‌گذاری و قوانین است. سرمایه‌گذاری را که اکتشاف، واقع سرمایه‌گذاری برای آینده کشور است. هرچه بروکراسی ساده‌تر و مشارکت بخش خصوصی بیشتر شود، امکان کشف ذخایر جدید و جذب فناوری نیز افزایش خواهد یافت. تغییر نگاه از درآمدزایی کوتاه‌مدت به توسعه بلندمدت، زمینه را برای اکتشافات عمیق‌تر، جذب سرمایه و انتقال فناوری فراهم می‌کند. در چنین شرایطی، معدن می‌تواند به یکی از پیشران‌های اصلی رشد اقتصاد ایران تبدیل شود.

بازار جهانی مواد معدنی به سرعت در حال تغییر است. امروز تقاضا برای فلزات مورد نیاز خودروهای برقی، باتری‌ها، انرژی‌های تجدیدپذیر و صنایع پیشرفته رو به افزایش است. اگر از امروز برای حضور در این بازارها برنامه‌ریزی نکنیم، سرمایه‌گذاری و زنجیره‌های تأمین جهانی به سمت کشورهای دیگر خواهد رفت و ورود به این بازارها بسیار دشوار خواهد شد. آینده معدن ایران بیش از آنکه به میزان ذخایر زیرزمین وابسته باشد، به کیفیت تصمیم‌هایی بستگی دارد که امروز در حوزه سیاست‌گذاری، سرمایه‌گذاری و فناوری اتخاذ می‌کنیم.

معدن؛ صنعتی بلندمدت و سرمایه‌بر

معدنی نشان می‌دهد توسعه این بخش تنها با اتکا به منابع داخلی امکان‌پذیر نیست. مشارکت سرمایه‌گذاران خارجی باعث انتقال دانش فنی، آموزش نیروی انسانی، ارتقای استانداردهای مدیریتی و توسعه صنایع پایین‌دستی می‌شود. این کارشناس حوزه معدن تصریح کرد: بسیاری تصور می‌کنند سرمایه‌گذاری خارجی فقط به معنای ورود پول است، در حالی که مهم‌ترین دستاورد آن انتقال فناوری است. امروز دنیا با سرعت بالایی به سمت معدنکاری هوشمند، اتوماسیون، هوش مصنوعی، اینترنت اشیا و تجهیزات کم‌مصرف حرکت کرده است و حضور شرکت‌های بین‌المللی می‌تواند این فناوری‌ها را سریع‌تر وارد کشور کند. وی افزود: استفاده از ماشین‌آلات پیشرفته، سامانه‌های کنترل هوشمند، فناوری‌های فرآوری کم‌مصرف و تجهیزات نوین حفاری می‌تواند هزینه تولید را کاهش داده و رقابت‌پذیری معادن ایران را در بازارهای جهانی افزایش دهد.

■ **زیرساخت؛ حلقه تعیین‌کننده**

خدابنده‌لو با اشاره به اهمیت زیرساخت‌ها اظهار کرد: وجود ذخایر معدنی بدون دسترسی مناسب به جاده، راه‌آهن، برق، آب و بنادر صادراتی، ارزش اقتصادی خود را از دست می‌دهد. بسیاری از سرمایه‌گذاران پیش از هر چیز هزینه ایجاد زیرساخت را محاسبه می‌کنند و اگر این هزینه بیش از حد بالا باشد، اجرای پروژه را اقتصادی نمی‌دانند. وی ادامه داد: توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل، انرژی و ارتباطات می‌تواند یکی از مهم‌ترین مشوق‌های جذب سرمایه‌گذاری خارجی باشد. هرچه هزینه لجستیک کاهش پیدا کند، بازده اقتصادی پروژه نیز افزایش خواهد یافت. این کارشناس معدن گفت: مهم‌ترین انتظار سرمایه‌گذار خارجی، ثبات مقررات است. سرمایه‌ای که قرار است ده‌ها سال در یک معدن فعالیت کند، نیازمند قوانین پایدار و قابل پیش‌بینی است. وی افزود: تغییرات مکرر در سیاست‌های صادراتی، نرخ حقوق دولتی، عوارض یا مقررات سرمایه‌گذاری، فضای تصمیم‌گیری را برای شرکت‌های خارجی دشوار می‌کند. سرمایه‌گذار باید مطمئن باشد که در طول اجرای پروژه با تغییرات ناگهانی مواجه نخواهد شد.

■ **رقابت منطقه‌ای برای جذب سرمایه**

خدابنده‌لو اظهار کرد: امروز بسیاری از کشورهای منطقه برای جذب سرمایه‌گذاران معدنی رقابت می‌کنند. کشورهایی مانند عربستان سعودی، قزاقستان، ازبکستان و برخی کشورهای آفریقایی

مسعود خدابنده‌لو، کارشناس ارشد معدن و فرآوری، در گفت‌وگو با **صحت** معتقد است ایران از نظر ظرفیت‌های زمین‌شناسی یکی از جذاب‌ترین کشورهای معدنی جهان به شمار می‌رود، اما این جذابیت زمانی به سرمایه‌گذاری واقعی تبدیل می‌شود که ریسک‌های اقتصادی، حقوقی و زیرساختی کاهش یابد. به گفته او، سرمایه خارجی تنها به دنبال ذخایر معدنی نیست، بلکه امنیت سرمایه، ثبات قوانین و امکان بازگشت سرمایه را نیز با دقت بررسی می‌کند. خدابنده‌لو با اشاره به جایگاه ایران در حوزه ذخایر معدنی اظهار کرد: ایران از نظر تنوع مواد معدنی در میان کشورهای شاخص جهان قرار دارد و ذخایر بزرگی از سنگ آهن، مس، سرب، روی، طلا، کرومیت، زغال‌سنگ و عناصر نادر خاکی را در اختیار دارد. چنین ظرفیتی به خودی خود می‌تواند سرمایه‌گذاران بین‌المللی را جذب کند، اما واقعیت این است که صرف وجود ذخایر، تضمین‌کننده ورود سرمایه نیست. وی افزود: سرمایه‌گذار خارجی زمانی وارد یک پروژه معدنی می‌شود که بتواند آینده سرمایه‌گذاری خود را پیش‌بینی کند. اگر فضای اقتصادی و قوانین مدام تغییر کنند یا فرآیندهای اداری طولانی و پیچیده باشند، حتی غنی‌ترین ذخایر نیز جذابیت خود را از دست خواهند داد. این کارشناس ارشد معدن با بیان اینکه پروژه‌های معدنی ماهیت بلندمدت دارند، گفت: برخلاف بسیاری از صنایع که بازگشت سرمایه در چند سال اتفاق می‌افتد، در بخش معدن ممکن است از مرحله اکتشاف تا بهره‌برداری و بازگشت کامل سرمایه بیش از یک دهه زمان نیاز باشد. بنابراین سرمایه‌گذار بیش از هر چیز به ثبات نیاز دارد. وی ادامه داد: اگر سرمایه‌گذار احساس کند ممکن است در طول اجرای پروژه با تغییرات ناگهانی قوانین، افزایش حقوق دولتی، محدودیت‌های صادراتی یا مشکلات نقل‌وانتقال مالی روبه‌رو شود، طبیعی است که کشور دیگری را برای سرمایه‌گذاری انتخاب خواهد کرد.

■ **ظرفیت‌های مغفول مانده**

خدابنده‌لو اظهار کرد: بسیاری از پهنه‌های معدنی ایران هنوز به‌طور کامل اکتشاف نشده‌اند و همین موضوع فرصت بزرگی برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی محسوب می‌شود. شرکت‌های بین‌المللی علاوه بر منابع مالی، فناوری‌های نوین اکتشاف و فرآوری را نیز وارد کشور می‌کنند؛ فناوری‌هایی که می‌تواند هزینه تولید را کاهش داده و بهره‌وری را افزایش دهد. وی افزود: تجربه کشورهای موفق

سرمایه جهانی به دنبال چه می‌گردد؟

معمولاً مایل ندارند تنها در استخراج ماده معدنی سرمایه‌گذاری کنند. آنها به دنبال ایجاد زنجیره کامل ارزش هستند؛ یعنی استخراج، فرآوری، تولید محصول نهایی و حتی حضور در بازارهای صادراتی. وی گفت: اگر سیاست‌گذاری کشور به سمت توسعه صنایع پایین‌دستی حرکت کند، جذابیت سرمایه‌گذاری نیز چند برابر خواهد شد، زیرا سود اصلی در ارزش افزوده نهفته است، نه در فروش ماده خام.

کاظم‌پور اظهار کرد: سرمایه‌گذار خارجی همواره به بازار مصرف نیز توجه می‌کند. اگر امکان صادرات محصولات معدنی و دسترسی به بازارهای منطقه‌ای فراهم باشد، بازده اقتصادی پروژه افزایش پیدا می‌کند.

وی افزود: موقعیت جغرافیایی ایران یک مزیت مهم است. دسترسی همزمان به بازارهای آسیای میانه، خلیج فارس، قفقاز و جنوب آسیا می‌تواند ایران را به یکی از مراکز مهم تجارت مواد معدنی تبدیل کند. مشروط بر اینکه زیرساخت‌های حمل‌ونقل و تجارت بین‌المللی تقویت شوند.

■ **شفافیت؛ مهم‌ترین سرمایه یک کشور**

این کارشناس اقتصاد معدن با بیان اینکه سرمایه از ابهام فرار می‌کند، گفت: شفاف بودن فرآیندهای واگذاری معادن، نحوه صدور مجوزها، حقوق دولتی، مالیات و قراردادهای اهمیت بسیار زیادی دارد. هرچه فرآیندها شفاف‌تر باشد، اعتماد سرمایه‌گذار نیز بیشتر خواهد شد. سرمایه‌گذاری که بتواند همه هزینه‌ها و تعهدات خود را از ابتدا محاسبه کند، با اطمینان بیشتری وارد پروژه می‌شود.

کاظم‌پور با اشاره به تحول دیجیتال در معدنکاری اظهار کرد: امروز شرکت‌های معدنی بزرگ دنیا با استفاده از هوش مصنوعی، داده‌کاو، پهپادها، سنسجش از دور، اینترنت اشیا و ماشین‌آلات خودران فعالیت می‌کنند.

وی افزود: حضور سرمایه‌گذاران خارجی می‌تواند زمینه انتقال این فناوری‌ها را فراهم کند. معادن ایران را از روش‌های سنتی به سمت معدنکاری هوشمند سوق دهد. این تحول نه تنها بهره‌وری را افزایش

بسته‌های تشویقی متنوعی برای سرمایه‌گذاران ارائه می‌دهند و تلاش می‌کنند با کاهش بروکراسی، تسهیل مجوزها و ارائه مشوق‌های مالیاتی، سرمایه‌های بین‌المللی را جذب کنند. وی افزود: ایران نیز اگر

خواهد سهم بیشتری از بازار سرمایه‌گذاری معدنی جهان داشته باشد، باید فضای رقابتی‌تری ایجاد کند و فرآیندهای اداری را ساده‌تر سازد. این کارشناس ارشد معدن با اشاره به اهمیت تکمیل زنجیره ارزش گفت: سرمایه‌گذاری خارجی نباید صرفاً در استخراج متمرکز شود. امروز سود اصلی در صنایع فرآوری، تولید محصولات با ارزش افزوده بالا و صنایع پایین‌دستی نهفته است. وی ادامه داد: اگر زمینه سرمایه‌گذاری در کارخانه‌های فرآوری، تولید کنسترانه، گندله، فلزات اساسی و محصولات نهایی فراهم شود، علاوه بر افزایش صادرات، اشتغال گسترده‌ای نیز ایجاد خواهد شد.

خدابنده‌لو تأکید کرد: بهترین الگوی همکاری، مشارکت میان سرمایه‌گذار خارجی و شرکت‌های داخلی است. در چنین مدلی، سرمایه، فناوری و تجربه مدیریتی خارجی با شناخت بومی و ظرفیت‌های داخلی ترکیب می‌شود و نتیجه آن اجرای پروژه‌هایی با ریسک کمتر و بهره‌وری بالاتر خواهد بود. وی افزود: حضور شرکت‌های داخلی در کنار سرمایه‌گذاران خارجی باعث انتقال دانش و تقویت توان فنی کشور نیز می‌شود.

این کارشناس حوزه معدن در پایان اظهار کرد: ایران از نظر ذخایر معدنی، نیروی انسانی متخصص و موقعیت جغرافیایی، ظرفیت تبدیل شدن به یکی از قطب‌های مهم سرمایه‌گذاری معدنی منطقه را دارد. اما تحقق این ظرفیت نیازمند مجموعه‌ای از اصلاحات در حوزه قوانین، زیرساخت‌ها، ثبات اقتصادی، تسهیل فرآیندهای اداری و تقویت تعاملات بین‌المللی است. سرمایه خارجی به دنبال فرصت است و ایران نیز فرصت‌های فراوانی در اختیار دارد. اگر بتوانیم محیطی امن، شفاف و قابل پیش‌بینی برای سرمایه‌گذاران ایجاد کنیم، بخش معدن می‌تواند به یکی از مهم‌ترین مقاصد سرمایه‌گذاری منطقه تبدیل شود؛ اتفاقی که نه تنها موجب افزایش تولید و صادرات خواهد شد، بلکه زمینه انتقال فناوری، اشتغال پایدار و رشد اقتصادی بلندمدت را نیز فراهم می‌کند.

می‌دهد، بلکه هزینه تولید و میزان خطا را نیز کاهش خواهد داد.

این کارشناس ارشد معدن معتقد است توسعه معادن تنها به افزایش تولید محدود نمی‌شود. وی گفت: بسیاری از معادن کشور در مناطق

کمتر برخوردار قرار گرفته‌اند. ورود سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی می‌تواند موجب توسعه راه‌ها، شبکه برق، آب، مراکز درمانی، آموزش و اشتغال محلی شود. بنابراین آثار سرمایه‌گذاری معدنی فراتر از خود معدن است و توسعه منطقه‌ای را نیز به همراه دارد.

کاظم‌پور اظهار کرد: جذب سرمایه بیش از هر چیز به اعتماد نیاز دارد. این اعتماد باید میان دولت، سرمایه‌گذار، بخش خصوصی و جامعه محلی شکل بگیرد. اگر سرمایه‌گذار احساس کند حقوق او حفظ می‌شود، مردم محلی از منافع پروژه بهره‌مند می‌شوند و دولت نیز سیاست‌های بانباتی دارد، بسیاری از موانع موجود برطرف خواهد شد.

■ **آینده معدن ایران در گرو مشارکت‌های هوشمند**

این کارشناس ارشد اکتشاف و اقتصاد معدن در پایان گفت: آینده معدن ایران وابسته به میزان ذخایر نیست؛ زیرا این مزیت از قبل وجود داشته است.

آنچه آینده را تعیین می‌کند، نحوه استفاده از این ظرفیت‌هاست. اگر بتوانیم از سرمایه‌گذاری خارجی به عنوان ابزاری برای انتقال فناوری، توسعه اکتشاف، تکمیل زنجیره ارزش، افزایش صادرات و ارتقای بهره‌وری استفاده کنیم، بخش معدن می‌تواند به یکی از پیشران‌های اصلی اقتصاد ایران تبدیل شود. اما اگر همچنان نگاه ما تنها به جذب منابع مالی محدود بماند، بخش مهمی از فرصت‌های جهانی را از دست خواهیم داد. امروز دنیا به دنبال مشارکت‌های بلندمدت و برد-برد است و معدن ایران نیز باید با همین رویکرد وارد رقابت جهانی شود.

سخن پایانی

ایران با برخورداری از ذخایر غنی معدنی، نیروی انسانی متخصص و موقعیت جغرافیایی مناسب، ظرفیت بالایی برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی دارد. با این حال، بهره‌برداری از این ظرفیت تنها در سایه ثبات قوانین، شفافیت در فرآیندها، توسعه زیرساخت‌ها و ایجاد فضای امن برای سرمایه‌گذاران امکان‌پذیر خواهد بود. جذب سرمایه خارجی، علاوه بر تأمین منابع مالی، می‌تواند زمینه انتقال فناوری، ارتقای بهره‌وری و توسعه زنجیره ارزش را فراهم کند. اگر این الزامات به‌درستی مورد توجه قرار گیرد، بخش معدن می‌تواند به یکی از مهم‌ترین پیشران‌های رشد اقتصادی، افزایش صادرات و توسعه پایدار کشور تبدیل شود.